

อิทธิพลของความรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางการเงิน และการรับรู้ทางสังคมที่มีต่อการ
วางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลา

**The Influence of Financial Literacy, Financial Perception, and Social
Perception on Retirement Planning of Employees in Songkhla Province**

ศุภกคุณ ชัยฤทธิ์ และ อรจันทร์ ศิริโชติ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Supakkoon Chairit and Orachan Sirichote

Thaksin University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: sorachan@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

ประเทศไทยก้าวไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งการออมภาคบังคับไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตหลังเกษียณ การวางแผนเกษียณมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนไทยในยุคปัจจุบัน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของความรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางการเงิน และการรับรู้ทางสังคมที่มีต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลา เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลาที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ ซึ่งทุกข้อคำถามมีค่า IOC > 0.60 และทุกตัวแปรมีค่า $\alpha > 0.80$ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า ความรู้ทางการเงิน และการรับรู้ทางการเงินมีอิทธิพลต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แต่การรับรู้ทางสังคมไม่มีอิทธิพลต่อการวางแผนเกษียณอายุของบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรออกแบบนโยบายการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมพร้อมในวัยเกษียณ จัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนในทุกช่วงวัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ยกระดับการตระหนักรู้ทางการเงินของประชาชน

คำสำคัญ : ความรู้ทางการเงิน; การรับรู้ทางการเงิน; การรับรู้ทางสังคม; การวางแผนเกษียณ

* วันที่รับบทความ: 25 ตุลาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ 15 พฤศจิกายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 21 พฤศจิกายน 2566

Received: October 25 2023; Revised: November 15 2023; Accepted: November 21 2023

Abstracts

Thailand is moving towards an aging society. The economic, social and technological environment is changing rapidly. Moreover, compulsory savings is not enough for living after retirement. Retirement planning is extremely necessary for Thai people in today's era. This research aims to study the effect of financial literacy, financial perception and social perception on retirement planning of employees in Songkhla province. This study was the quantitative research. The sample consisted of 400 employees aged over 18 years in Songkhla province. Sampling method was purposive sampling. The research instrument was online questionnaire. All items had IOC above 0.60. Each variables had α above 0.80. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, standard deviation and multiple regression.

Research results revealed that financial literacy and financial perception positively affected retirement planning at a significant level of .05; but social perception did not affect. Relevant government and private sectors should formulate financial policies of retirement planning, create a curriculum on financial literacy for people of all ages, and develop financial products enhancing people's financial perception.

Keywords: Financial Literacy; Financial Perception; Social Perception; Retirement Planning

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ทำให้ประชากรมีอายุยืนยาว โดยมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับสัดส่วนกับวัยเด็กที่มีอัตราการเกิดลดลง จากการรายงานคาดการณ์ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 ถึงปี พ.ศ. 2583 ที่สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้รายงานต่อคณะรัฐมนตรี พบว่า จำนวนประชากรของไทยจะเพิ่มขึ้นจาก 66.5 ล้านคนในปี 2563 เป็น 67.2 ล้านคน ในปี 2571 หลังจากนั้นจำนวนประชากรจะลดลงในอัตราร้อยละ -0.2 ต่อปี โดยสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีจำนวน 12 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18 และเพิ่มขึ้นเป็น 20.42 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 31.28 ในปี 2583 รัฐบาลจึงได้กำหนดให้วาระผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ อีกทั้งสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2564 รายได้ค่าใช้จ่าย หนี้สิน และการกระจายรายได้ของครัวเรือน ในปี 2564 พบว่า ครัวเรือนในภาคใต้มีรายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 26,621 บาท และ 20,628 บาทตามลำดับ มีหนี้สินเฉลี่ย 185,120 บาท ซึ่งคิดเป็น 7.0 เท่าของรายได้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564 : ออนไลน์)

จังหวัดสงขลาเป็นเขตพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคใต้ จากการพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า การท่องเที่ยว การบริการโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมเกษตร การค้าและการลงทุน เพื่รองรับการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เปลี่ยนไปมาก จากเดิมเป็นสังคมเกษตรกรรมที่มักอาศัยอยู่เป็นครอบครัวที่มีสมาชิก 3 รุ่น คือ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก ซึ่งผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากลูกหลาน เปลี่ยนเป็นสมาชิกครอบครัววัยทำงานต้องย้ายเข้ามาทำงานในองค์กร บริษัท สถาน

ประกอบการ หรือโรงงานที่มักมีทำเลที่ตั้งห่างจากภูมิลำเนาเดิม ประกอบกับความก้าวหน้าทางการแพทย์และโครงสร้างประชากรของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นแนวโน้มว่าคนเราจะมีอายุยืนยาวขึ้นในขณะที่ผู้สูงอายุจะต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้น การใช้ชีวิตหลังเกษียณอย่างมีความสุขจึงจำเป็นต้องมีเงินเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและสร้างความสุขแก่ตนเองได้พอสมควรโดยไม่เป็นภาระของลูกหลาน ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนล่วงหน้าตั้งแต่เริ่มทำงาน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566 : ออนไลน์) บุคคลวัยทำงานจึงจำเป็นต้องมีความรู้ทางการเงิน นอกจากนั้นอาจปฏิเสธไม่ได้ว่าการรับรู้ของคนเรานั้นส่งผลต่อพฤติกรรม การรับรู้ทางการเงิน และการรับรู้ทางสังคมที่แตกต่างกับของแต่ละบุคคลนั้น ทำให้แต่ละบุคคลมีการวางแผนเกษียณ มีความพร้อมในการเกษียณอย่างมีความสุขแตกต่างกัน (Murari et al., 2021 : 1545; Nguyen et al, 2021 : 627)

ความรู้ทางการเงิน หมายถึง ความรู้ทางการเงินของแต่ละบุคคลที่มีความตั้งใจในการออมเงินไว้ใช้หลังเกษียณ (Nguyen et al., 2021 : 629) และเป็นทักษะของบุคคลที่มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงิน ทำให้บุคคลสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างรอบรู้ (โยชิคา ป่องชัย และคณะ, 2566 : 45) และส่งผลให้บุคคลนั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ส่งผลดีต่อการจัดการทางการเงินและพึ่งพาตนเองได้ (พัชรภา อินทพรต และคณะ, 2566 : 1) บุคคลในวัยทำงานควรมีความรู้และทักษะในการจัดการทรัพยากรทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่เริ่มต้นทำงาน รวมถึงตั้งเป้าหมายทางการเงินและพยายามทำให้สำเร็จ (Hauff et al., 2020 : 543; Hauff, 2021 : 103) นอกจากนั้นบุคคลวัยทำงานยังต้องมีการรับรู้ทางการเงิน ซึ่งหมายถึงการรับรู้พฤติกรรมทางการเงินหรือความตระหนักรู้ทางการเงิน เพื่อประเมินและยอมรับความเสี่ยงทางการเงินตามข้อเท็จจริงเพื่อการจัดการการลงทุนที่เหมาะสมตามระยะเวลา การรับรู้ทางการเงิน ได้แก่ ความตระหนักรู้ถึงรายได้ ค่าใช้จ่าย การออมและการลงทุนในสถานะทางการเงินปัจจุบันของตนเองเพื่อเตรียมตัวในการจัดสรรทางการเงินไว้ใช้ในยามเกษียณ (Murari et al., 2021: 1546) และการรับรู้ทางสังคมซึ่งหมายถึงกระบวนการรับรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของผู้อื่นเมื่อบุคคลมีการปฏิสัมพันธ์กันจะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อกันทั้งทางบวกและทางลบ มุมมองของแต่ละบุคคลต่อการทำความเข้าใจสิ่งเดียวกันอาจมีความแตกต่างกัน เนื่องจากการรับรู้ทางสังคมเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรม หากการรับรู้ผิดพลาดจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ผิดพลาด ฉะนั้นบุคคลวัยทำงานควรตระหนักรู้ถึงการรับรู้พฤติกรรมทางการเงินของตน และตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ทางสังคมในการเตรียมความพร้อมก่อนวัยเกษียณ รวมถึงการดำเนินชีวิตหลังวัยเกษียณอย่างมีคุณค่าและมีความสุขจึงมีความสำคัญ (Murari et al., 2021 : 1545-1566)

การวางแผนเกษียณเป็นกระบวนการคิดและวางแผนในการดำเนินชีวิตหลังเกษียณ การเงินเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการวางแผนตั้งแต่ก่อนวัยเกษียณที่ไม่มีรายได้ประจำอีกต่อไป (นวลทอง วะระรักษ์เลิศ และบุษรา โปหาทอง, 2565 : 37) การวางแผนทางการเงินมีความสำคัญและจำเป็น จากความไม่แน่นอนของสภาพเศรษฐกิจ มูลค่าเงินลดลงตามกาลเวลา ภาวะเงินเฟ้อ การเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้มีความเสี่ยงที่

จะมีเงินออมไม่เพียงพอสำหรับการเกษียณ ควรมีการวางแผนเกษียณตั้งแต่อายุยังน้อยและเลือกแบบการลงทุนที่เหมาะสมจะได้มีช่วงเวลาสะสมความมั่งคั่ง และสร้างความมั่นคงในวัยเกษียณได้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558 : ออนไลน์) การวางแผนเกษียณมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนไทยในยุคปัจจุบันเนื่องจากความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ อีกทั้งการออมภาคบังคับไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตหลังเกษียณ ทำให้ต้องเตรียมการวางแผนเกษียณตั้งแต่อายุยังน้อยในช่วงเริ่มต้นวัยทำงาน ต้องมีความรู้ความเข้าใจในการวางแผนทางการเงินอย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเกษียณสุข (พัชรี สุขโชค และวิไลลักษณ์ อยู่สำราญ, 2564 : 16) ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง อิทธิพลความรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางการเงิน และการรับรู้ทางสังคมที่มีต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลา ทั้งนี้ผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางกำหนดนโยบาย การจัดการศึกษา และการออกแบบผลิตภัณฑ์ทางการเงินเพื่อการวางแผนการใช้ชีวิตหลังเกษียณอย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของความรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางการเงิน และการรับรู้ทางสังคมที่มีต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลา

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลาอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลาอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กรณีไม่ทราบขนาดและสัดส่วนของประชากร โดยใช้สูตรของ Cochran ได้จำนวน 385 ตัวอย่าง อย่างไรก็ตามขนาดของตัวอย่างที่เก็บควรมากกว่าขนาดของตัวอย่างที่คำนวณได้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลาอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะเป็นแบบสอบถามเลือกตอบเพียงข้อเดียว

ตอนที่ 2-5 ข้อคำถามเกี่ยวกับระดับความรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางสังคม และการวางแผนเกษียณอายุ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยกำหนดเกณฑ์แปลความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00	แปลความว่า	เห็นด้วยมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20	แปลความว่า	เห็นด้วยมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40	แปลความว่า	เห็นด้วยปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60	แปลความว่า	เห็นด้วยน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80	แปลความว่า	เห็นด้วยน้อยที่สุด

วิธีการสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางสังคมและการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-objective Congruence: IOC) แบบสอบถามทุกข้อที่นำมาใช้มีค่า IOC มากกว่า 0.60

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคคลวัยทำงานอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด และนำไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยความรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางสังคม และการวางแผนเกษียณ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.85, 0.91, 0.84, และ 0.90 ตามลำดับ

4. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมโดยวิธีการแจกแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) จำนวน 400 ชุดในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการส่งลิงก์ (Link) แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วย Google form ไปยังกลุ่มตัวอย่างทางสื่อสังคมออนไลน์ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ บุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลาอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คนที่ยินดีตอบแบบสอบถาม โดยมีข้อคำถามคัดกรอง จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ (1) ท่านทำงานในจังหวัดสงขลาหรือไม่ และ (2) ท่านมีอายุ 18 ปีขึ้นไปหรือไม่

2. ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากบทความในวารสารที่อยู่บนฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้ทั้งจากฐานข้อมูลวารสารไทย คือ Thaijo ฐานข้อมูลสากลที่ทางมหาวิทยาลัยบอกรับ เช่น Scopus และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนเกษียณจากเว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐและสถาบันที่เชื่อถือได้

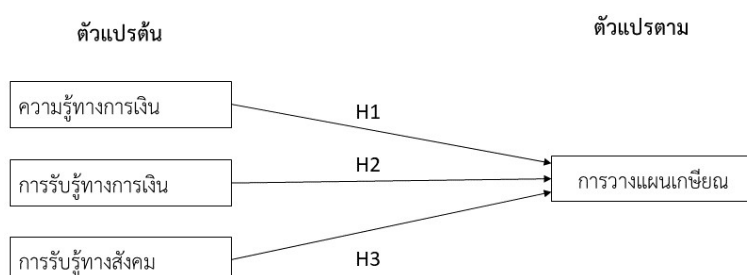
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางสังคม และการวางแผนเกษียณ

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ใช้การวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ในการวิเคราะห์อิทธิพลของความรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางสังคมที่มีต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดการวางแผนเกษียณของ Murari et al. (2021 : 1545-1566) และแนวคิดความรู้ทางการเงินของ Nguyen et al. (2021 : 627-645) มาประยุกต์ใช้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรูปที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 มีอายุ 26 – 41 ปี (Gen Y) จำนวน 290 คน คิดเป็นร้อยละ 72.5 มีสถานภาพโสด จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 59.5 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 58 มีอาชีพพนักงานเอกชน จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 30,000 บาท จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 มีประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางสังคม และการวางแผนเกษียณดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ทางการเงิน

ความรู้ทางการเงิน	$\bar{x}$	SD	ระดับ
ฉันเข้าใจสถานการณ์ทางการเงินในปัจจุบันของฉัน	4.16	0.71	มาก
ฉันเข้าใจความเสี่ยงของการใช้บัตรเครดิต	4.22	0.77	มากที่สุด
การลงทุนทางการเงินทุกประเภทของฉันมีผลกำไร	3.58	0.96	มาก
การซื้อประกันมีความสำคัญต่อการคุ้มครองของฉันในอนาคต	3.93	0.91	มาก
การลงทุนของฉันเป็นสิ่งสำคัญ	4.02	0.82	มาก
ฉันตั้งเป้าหมายทางการเงินในระยะยาวและพยายามทำให้สำเร็จ	4.10	0.82	มาก
ฉันมักจะวางแผนทางการเงินเพื่อความสุขทางการเงินของฉัน	4.08	0.80	มาก
ฉันตั้งเป้าหมายทางการเงินในระยะยาวและพยายามทำให้สำเร็จ	4.10	0.82	มาก
ฉันมักจะวางแผนทางการเงินเพื่อความสุขทางการเงินของฉัน	4.08	0.81	มาก มาก มาก
ฉันพร้อมที่จะเสี่ยงในการลงทุน	3.72	0.92	มาก
ฉันพบว่าการประหยัดเงินสำหรับอนาคตเป็นเรื่องที่น่าพอใจ	3.95	0.83	มาก
เมื่อเทียบกับคนอื่น ๆ ฉันมีความรู้เกี่ยวกับการเงินและการลงทุนน้อยกว่า	3.59	0.97	มาก
ฉันมีความรู้เกี่ยวกับการเงินและการลงทุนมาก	3.53	0.94	มาก
ฉันมั่นใจในความรู้เกี่ยวกับการเงินและการลงทุน	3.57	0.90	มาก
รวม	3.89	0.57	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ทางการเงินในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ความเข้าใจความเสี่ยงของการใช้บัตรเครดิตมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การเข้าใจสถานการณ์ทางการเงินของตนเองในปัจจุบัน การตั้งเป้าหมายทางการเงินในระยะยาวและพยายามทำให้สำเร็จ และการวางแผนทางการเงินเพื่อความสุขทางการเงินตามลำดับ ในขณะที่ประเด็นการมีความรู้เกี่ยวกับการเงินและการลงทุนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ทางการเงิน

การรับรู้ทางการเงิน	$\bar{x}$	SD	ระดับ
ฉันทราบค่าใช้จ่ายรายเดือนที่จำเป็นหลังเกษียณ	3.81	0.94	มาก
ฉันกังวลว่าจะมีเงินใช้เพียงพอหรือไม่หลังเกษียณ	3.66	1.02	มาก
ฉันกังวลเกี่ยวกับเงินเพื่อ	3.81	0.94	มาก
ฉันกังวลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในอนาคต	3.79	1.00	มาก
ฉันตั้งจำนวนเงินเป้าหมายที่จะเก็บสะสมไว้ใช้หลังเกษียณ	3.94	0.89	มาก
ฉันตั้งเป้าหมายทางการเงินในระยะยาวและพยายามบรรลุเป้าหมาย	4.00	0.92	มาก
ฉันรู้สึกที่ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนการวางแผนทางการเงิน	3.12	1.19	ปานกลาง
ฉันเริ่มซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ใช้ได้หลังเกษียณ	3.39	1.06	ปานกลาง
ฉันไม่แน่ใจเกี่ยวกับแนวโน้มของเศรษฐกิจว่าจะกระทบต่อชีวิตหลังเกษียณ	3.71	0.93	มาก
ปัจจุบันฉันเริ่มออมเงินสำหรับชีวิตหลังเกษียณแล้ว	3.75	0.97	มาก
ฉันลงทุนในแผนบำเหน็จบำนาญ	3.54	1.06	มาก
ฉันคิดว่าการเงินจะไม่เป็นปัญหาใหญ่หลังเกษียณ	3.57	1.01	มาก
รวม	3.67	0.63	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การรับรู้ทางการเงินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า การตั้งเป้าหมายทางการเงินในระยะยาวและพยายามบรรลุเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การตั้งจำนวนเงินเป้าหมายที่จะเก็บสะสมไว้ใช้หลังเกษียณ การทราบค่าใช้จ่ายรายเดือนที่จำเป็นหลังเกษียณ และการกังวลเกี่ยวกับเงินเพื่อตามลำดับ ในขณะที่ประเด็นความรู้สึกต่อภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมพร้อมเกษียณอย่างเพียงพอมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ทางสังคม

การรับรู้ทางสังคม	$\bar{x}$	SD	ระดับ
ฉันมักพูดคุยกับครอบครัวเกี่ยวกับบทบาทของคนวัยเกษียณ	3.58	0.98	มาก
ฉันมักพูดคุยกับเพื่อน ๆ เกี่ยวกับบทบาทของคนวัยเกษียณ	3.65	0.92	มาก
ฉันกังวลว่าต้องหยุดกิจกรรมทางสังคมเมื่อถึงวัยเกษียณ	3.10	1.04	ปานกลาง
ฉันกังวลว่าต้องหยุดทำงานเมื่อถึงวัยเกษียณ	3.15	1.12	ปานกลาง
ฉันรู้สึกว้าวัยเกษียณไร้ค่า	2.50	1.17	น้อย
ฉันกลัวว่าจะรู้สึกเหงาในวัยเกษียณ	2.92	1.19	ปานกลาง
ฉันคาดหวังที่จะมีความสุขหลังเกษียณ	4.28	0.90	มากที่สุด
ฉันชอบที่จะคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในอนาคต	4.20	0.85	มากที่สุด
ฉันต้องการมีเงินใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวหลังเกษียณ	4.27	0.84	มากที่สุด
ฉันคิดว่ามาตรฐานการใช้ชีวิตจะลดลงหลังเกษียณ	3.24	1.12	ปานกลาง
ฉันจะทำกิจกรรมจิตอาสาหลังเกษียณ	3.58	0.96	มาก
ฉันจะเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณ	3.62	1.00	มาก
ฉันเริ่มที่จะแยกชีวิตส่วนตัวออกจากการทำงาน	3.71	0.99	มาก
รวม	3.52	0.59	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการรับรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินเพื่อความมั่นคงในชีวิตหลังเกษียณในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า คาดหวังจะมีความสุขหลังเกษียณมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ต้องการมีเงินใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวหลังเกษียณ ชอบที่จะคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในอนาคต และการเริ่มที่จะแยกชีวิตส่วนตัวออกจากการทำงานตามลำดับ ในขณะที่ประเด็นรู้สึกว้าวัยเกษียณไร้ค่ามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนเกษียณ

การวางแผนเกษียณ	$\bar{x}$	SD	ระดับ
ฉันมั่นใจว่าฉันมีมาตรการที่ดีในการใช้ชีวิตวัยเกษียณ	3.86	0.85	มาก
ฉันประเมินแล้วว่าการเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อการเกษียณนั้นดี	3.93	0.85	มาก
ฉันมั่นใจว่าจะปรับตัวในวัยเกษียณได้ง่าย	3.89	0.82	มาก
ฉันมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนว่าชีวิตในวัยเกษียณจะเป็นอย่างไร	3.95	0.83	มาก
ฉันเริ่มวางแผนชีวิตหลังเกษียณตั้งแต่เริ่มทำงาน	3.75	0.96	มาก
รวม	3.87	0.71	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการวางแผนเกษียณในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนของชีวิตในวัยเกษียณมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การประเมินแล้วว่าการเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อการเกษียณนั้นดี การปรับตัวในวัยเกษียณได้ง่าย และการมีมาตรการที่ดีในการใช้ชีวิตวัยเกษียณตามลำดับ ในขณะที่ประเด็นการเริ่มวางแผนชีวิตหลังเกษียณตั้งแต่เริ่มทำงานมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลจากการวิเคราะห์อิทธิพลของความรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางการเงิน และการรับรู้ทางสังคมที่มีต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลา โดยใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การทดสอบอิทธิพลของความรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางการเงิน และการรับรู้ทางสังคมที่มีต่อการวางแผนเกษียณ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression)

Model	B	S.E.	Bata	t	Sig.	ผล
ค่าคงที่	0.157	0.164		0.955	0.340	
ความรู้ทางการเงิน	0.761	0.058	0.615	13.151	0.000*	ยอมรับ
การรับรู้ทางการเงิน	0.282	0.060	0.252	4.676	0.000*	ยอมรับ
การรับรู้ทางสังคม	-0.079	0.055	-0.066	-1.446	0.149	ไม่ยอมรับ
R = 0.775, R ² = 0.601, Adj. R ² = 0.598						

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานในตารางที่ 5 พบว่า ความรู้ทางการเงินและการรับรู้ทางการเงินมีอิทธิพลต่อการวางแผนเกษียณอายุของบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ในทิศทางบวกเรียงจากมากไปน้อยตามลำดับ ในขณะที่การรับรู้ทางสังคมไม่มีอิทธิพลต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลา ทั้งนี้ตัวพยากรณ์ทั้งหมดมีอำนาจในการพยากรณ์การวางแผนเกษียณได้ร้อยละ 60.10 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$\text{การวางแผนเกษียณ} = 0.157 + 0.761 * (\text{ความรู้ทางการเงิน}) + 0.282 * (\text{การรับรู้ทางการเงิน})$$

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงาน ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน และการรับรู้ทางการเงิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงาน เมื่อพิจารณาตามลำดับความสำคัญ พบว่าความรู้ทางการเงินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการวางแผนเกษียณมากที่สุด รองลงมาคือการรับรู้ทางการเงิน แต่การรับรู้ทางสังคมไม่มีอิทธิพลต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงาน

สมมติฐานที่ 1 พบว่า ความรู้ทางการเงินมีอิทธิพลต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลา ซึ่งมีความรู้ทางการเงินเกี่ยวกับความเข้าใจความเสี่ยงจากการใช้บัตรเครดิตมากที่สุด แต่มีความรู้ความมั่นใจเกี่ยวกับการเงินและการลงทุนน้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mustafa et al. (2023 : 1-17) ที่ศึกษาอิทธิพลความรู้ทางการเงินที่มีต่อการวางแผนเกษียณของเจ้าของวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลางในมาเลเซีย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัลลียา สามสุวรรณ และมนตรี โสคติยานุรักษ์ (2564 : 131-156) ที่ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความรู้ทางการเงินและการวางแผนการเงินเพื่อเกษียณอายุของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sarpong-Kumankoma (2023 : 103-118) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ความรู้ทางการเงินที่มีต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานปี 2018 และ 2019 ของสาธารณรัฐกานา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nguyen et al. (2021 : 627-645) ที่ศึกษาความรู้ทางการเงินมีผลต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานช่วงอายุ 18-68 ปีของประเทศเวียดนาม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Larisa et al. (2020 : 566-583) ที่ศึกษาเรื่องการเตรียมความพร้อมของแรงงานหญิงที่มีต่อการวางแผนเกษียณอายุในอินโดนีเซีย ที่ต่างพบว่าความรู้ทางการเงินมีผลต่อการวางแผนเกษียณ

สมมติฐานที่ 2 พบว่า การรับรู้ทางการเงินมีอิทธิพลต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลา ซึ่งมีการรับรู้ทางการเงินต่อการตั้งเป้าหมายทางการเงินในระยะยาวและพยายามบรรลุเป้าหมายมากที่สุด แต่มีการรับรู้ทางการเงินเกี่ยวกับการสนับสนุนการวางแผนทางการเงินจากภาครัฐอย่างเพียงพอที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ Murari et al. (2021 : 1545-1566) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ทางทางการเงินที่มีต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในประเทศอินเดีย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบูรณ์ สารพัด และคณะ (2565 : 54-63) ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ทางการเงินและสถานะเศรษฐกิจที่มีผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลกลุ่มวัยทำงานในจังหวัดชลบุรี ที่ต่างพบว่าความรู้ทางการเงินมีผลต่อการวางแผนเกษียณ

สมมติฐานที่ 3 พบว่า การรับรู้ทางสังคมไม่มีอิทธิพลต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลา ซึ่งมีการรับรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการพูดคุยกับเพื่อน ๆ เกี่ยวกับบทบาทของคนวัยเกษียณมากที่สุด แต่มีการรับรู้ทางสังคมเกี่ยวกับความรู้สึกว่าวัยเกษียณไร้ค่าต่ำที่สุด ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ Murari et al. (2021 : 1545-1566) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ทางสังคมที่มีต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในประเทศอินเดีย ซึ่งพบว่าการรับรู้ทางสังคมมีผลต่อการวางแผนเกษียณ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tomar et al. (2021 : 432-449) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยทางจิตวิทยาของพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินเพื่อการเกษียณอายุ ซึ่งพบว่าการรับรู้ทางสังคมมีผลต่อการวางแผนเกษียณของบุคคลวัยทำงานช่วงอายุ 30-60 ปีของประเทศอินเดีย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากข้อค้นพบว่าการรับรู้ทางการเงินและความรู้ทางการเงินมีอิทธิพลต่อการวางแผนเกษียณ ดังนั้น

1. การให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบายการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมพร้อมในวัยเกษียณ โดยเฉพาะความรู้ทางการเงินในประเด็นความเข้าใจถึงความเสี่ยงจากการใช้บัตรเครดิต การเข้าใจสถานการณ์ทางการเงินในปัจจุบัน การตั้งเป้าหมายทางการเงินในระยะยาวและพยายามให้สำเร็จถึงการวางแผนทางการเงินเพื่อความสุขของตนเอง โดยมุ่งเน้นการลงทุนเป็นสิ่งสำคัญ อีกทั้งค้นพบว่าการประหยัดเงินสำหรับอนาคตเป็นเรื่องที่น่าสนใจ มีการเล็งเห็นความสำคัญของการซื้อประกันต่อการคุ้มครองตนเองในอนาคต เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินเพิ่มการเข้าถึงและนำไปใช้ต่อยอดการพัฒนาเป็นวงกว้าง

2. ภาคเอกชน อาทิ ธนาคาร นักวางแผนทางการเงิน ออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถเลือกลงทุนในผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ที่ตอบสนองการรับรู้ทางการเงินเพื่อการวางแผนทางการเงินไว้ใช้หลังเกษียณอย่างเหมาะสม มีการตั้งเป้าหมายทางการเงินในระยะยาวและพยายามกระตุ้นให้บรรลุเป้าหมายจำนวนเงินที่จะเก็บสะสมไว้ใช้หลังเกษียณ ให้มีการตระหนักรู้เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายรายเดือนที่จำเป็น มีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเงินเพื่อลดความกังวลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในอนาคต ให้ประชาชนได้ตระหนักรู้เริ่มออมเงินตั้งแต่อายุยังน้อยจากแนวโน้มเศรษฐกิจที่ไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะกระทบต่อชีวิตหลังเกษียณหรือไม่ อีกทั้งเพื่อความกังวลถึงจำนวนเงินที่จะใช้ให้เพียงพอในวัยเกษียณ เช่น ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการลงทุนในแผนบำเหน็จบำนาญ

3. ธนาคารแห่งประเทศไทย และสถาบันการศึกษาควรสร้างหรือเพิ่มหลักสูตรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับความรู้ทางการเงินเป็นพื้นฐานสำคัญที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของประชาชน เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเงิน สามารถวางแผน และบริหารจัดการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการใช้จ่าย การออม การลงทุน การบริหารความเสี่ยง การจัดการหนี้สิน และการวางแผนทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมวัยเกษียณ โดยเน้นการออมและการลงทุนตั้งแต่อายุยังน้อย

ข้อเสนอแนะของการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งถัดไปควรทำการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนเกษียณที่มีหลากหลายมิติมากขึ้น
2. การศึกษานี้จำกัดเฉพาะบุคคลวัยทำงานในจังหวัดสงขลา การวางแผนเกษียณอายุอาจแตกต่างกันไปตามปัจจัยส่วนบุคคลและบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับอิทธิพลความรู้ทางการเงิน การรับรู้ทางการเงิน และการรับรู้ทางสังคมที่มีต่อการวางแผนเกษียณอายุจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและบริบทอื่นที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2558). การวางแผนเกษียณ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2565. แหล่งที่มา https://portal.set.or.th/education/th/start/start_start_3_5.pdf.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). การวางแผนเกษียณ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2565. แหล่งที่มา <https://www.bot.or.th/th/satang-story/money-plan/retirement.html>
- นวลทอง วะรักษ์เลิศ และบุษรา โปวาททอง. (2565). การวางแผนทางการเงินเพื่อการอยู่อาศัยในวัยเกษียณของพนักงานมหาวิทยาลัยสายปฏิบัติการในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *สารศาสตร์*. 5 (1), 37-50.
- พัชรภา อินทพรต, วัชรุทธิ์ อยู่โนสิล และ สิริธร สิ้นจินดาวงศ์. (2566). ความฉลาดรู้ทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันระดับอุดมศึกษาเอกชน. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*. 7 (4), 1-14.
- พัชรี สุขโชค และวิไลลักษณ์ อยู่สำราญ. (2564). การเตรียมความพร้อมวางแผนชีวิตเพื่อการเกษียณของพนักงาน บริษัทเอกชนกลุ่มเงินเนอเธอร์แลนด์. *วารสารสังคมวิวัฒน์*. 12 (2), 16-31.
- โยษิตา ป้องชัย, จักรกฤษณ์ จันทะคุณ และอังคณา อ่อนธานี. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์โดยใช้กระบวนการโค้ชออนไลน์ในช่วงวิกฤติการณ์ COVID-19 เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 8 (2), 43-60.
- ลลิตยา สามสุวรรณ และมนตรี โสคติยานุรักษ์. (2564). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของทักษะทางการเงิน ความเสี่ยงในการวางแผนการเงิน แรงจูงใจในการวางแผนการเงิน การรับรู้ความสามารถในตน และการวางแผนการเงินเพื่อเกษียณอายุของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*. 19 (1), 131-156.

- สมบูรณ์ สารพัด, นภาพร หงษ์ภักดี, สืบพงษ์ หงษ์ภักดี และ สิทธิเดช บำรุงทรัพย์. (2565). ผลกระทบของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ทางการเงิน และภาวะเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล กลุ่มวัยทำงานในจังหวัดชลบุรี. *วารสารการบัญชีและการจัดการ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 14 (1), 54-63.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). สรุปข้อมูลสถิติที่สำคัญ พ.ศ. 2564: ผลสำรวจ/สำมะโนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2565. แหล่งที่มา http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/pubs/e-book/NSO_Key_Findings/index.html.
- Hauff, J.C., Carlander, A., Garling, T., & Nicolini, G. (2020). Retirement Financial Behaviour: How Important Is Being Financially Literate?. *Journal of Consumer Policy*. 43 (3), 543-564.
- Larisa, L.E., Njo, A. & Wijaya, S. (2020). Female Workers' Readiness for Retirement Planning: An Evidence from Indonesia. *Review of Behavioral Finance*. 13 (5), 566-583.
- Murari, K., Shukla, S., & Adhikari., B. (2021) Do Psychological Social and Financial Perceptions of Postretirement Life and Demography Influence the Retirement Planning Behaviour?. *International Journal of Social Economics*. 48 (11), 1545-1566.
- Mustafa, W.M.W., Islam, M.A., Asyraf, M., Hassan, M.S., Royham, P., & Rahman, S. (2023). The Effects of Financial Attitudes, Financial Literacy and Health Literacy on Sustainable Financial Retirement Planning: The Moderating Role of the Financial Advisor. *Sustainability Journal*. 15 (3), 1-17.
- Nguyen, L. T. M., Nguyen, P. T., Tran, Q. N. N., & Trinh, T. T. G. (2021). Why Does Subjective Financial Literacy Hinder Retirement Saving?. *Review of Behavioral Finance*. 14 (5), 627-645.
- Sarpong-Kumankoma, E. (2023). Financial Literacy and Retirement Planning in Ghana. *Review of Behavioral Finance*. 15 (1), 103-118.
- Tomar, S., Banker, H.K., Kumar, S., & Hoffmann, A.O.I. (2021). Psychological Determinants of Retirement Financial Planning Behavior. *Journal of Business Research*. 133 (3), 432-449.